Agresarea numelui în discursul public

Ioan Milică

Introducere

Într-un studiu de referinţă privind expresivitatea numelor în comediile lui I. L. Caragiale, G. Ibrăileanu[1] observa că, din cauza deprinderii omeneşti de a asocia o persoană cu un nume, „numele *se sudează* cu imaginea fizică şi morală a purtătorului, devine o însuşire a lui, oricare ar fi acel nume", în timp ce, în creaţia artistică, numele ia fiinţă dimpreună cu personajul: „fiinţa creată (...) nu poate creşte în concepţia artistului fără un nume – numele nu va fi oricare, ci unul care *să semene* deodată cu personajul". Identificarea purtătorului printr-un nume este rezultatul acţiunii mai multor factori extralingvistici, cei mai importanţi fiind tradiţia denominativă şi modele onomastice, fără a pierde din vedere ansamblul de credinţe, valori şi influenţe care favorizează, la un moment dat, răspândirea şi prestigiul socio-cultural al unui nume.

Numele de persoane au caracter *istoric*. Numele de familie *se moşteneşte* (are caracter *genealogic*), numele mic *se dobândeşte*. Excepţiile reprezentate de schimbările de nume, mai cu seamă ansamblul de prefaceri denominative care evidenţiază impactul tabuurilor, sunt relevante pentru a arăta că schimbarea de nume, fie ca urmare a unor acte magice (rebotezarea, vânzarea copilului[2]; sau ritualice (aşa-numitul „botez călugăresc"), fie ca urmare a voinţei purtătorului (schimbarea unui nume „urât"), nu se produc oricând, oriunde şi oricum, ci într-un cadru socio-cultural relativ stabil, ale cărui coordonate diferă de la o cultură la alta. Totodată, trebuie arătat că numele de persoană, oricare ar fi sursele numirii[3], reflectă resursele şi reţeaua de opoziţii pe care limbile istorice le pun la dispoziţia vorbitorilor, orientând astfel dinamica microsistemelor antroponimice[4]. Numele *„se sudează"* cu imaginea purtătorului, fiind

[1] Garabet Ibrăileanu, *Scriitori români*, Editura Litera, Chişinău, 1998, p. 179.

[2] V. M. Ungureanu, „Contribuţii la studiul «terapeuticii» prin onomastică la români", în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. IV, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1987, pp. 259-70.

[3] Într-o analiză privind sursele numirii, Anderson 2007 arată că lista claselor este relativ deschisă, cele mai frecvente clase discutate în literatura de specialitate fiind: 1. Divinitatea (divinităţile); 2. Natura (cu subclasele: a. plante, b. animale, c. minerale, d. altele); 3. Timpul şi împrejurările naşterii; 4. Epoca şi relaţia de înrudire cu alţii; 5. Cadrul geografic şi relaţiile etnice; 6. Vestimentaţia şi podoabele; 7. Înfăţişarea fizică; 8. Personalitatea şi inteligenţa umană (cu subclasele: a. atribute generale, b. inteligenţa, c. Caracterul, temperamentul); 9. Condiţiile de viaţă umană (cu subclasele: a. mod de viaţă şi de hrănire, b. fericirea şi norocul, c. avuţia, d. bucuria şi dragostea, e. activităţile umane, mai cu seamă cele religioase, administrative şi de cunoaştere); 10. Alte realii; 11. Titluri onorifice.

[4] Domnița Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All Educaţional, Bucureşti, 1998; M Anderson, *The Grammar of Names*, University Press, Oxford, 2007.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

o marcă de recunoaştere. Prin nume, purtătorul este identificat, recunoscut de ceilalţi şi se deosebeşte de alţii care, eventual, poartă acelaşi nume ori un nume asemănător. În societatea tradiţională, numele purtat de o anumită persoană este o marcă a identităţii individului şi a relaţiilor în care acesta intră şi pe care, mai apoi, le dezvoltă, tipul de înrudire fiind codificat în interiorul unui sistem antroponimic a cărui evoluţie reflectă existenţa unor multiple straturi de nume şi de valori ale numirii[5]. În calitate de marcă, numele îndeplineşte două categorii de funcţii: interne şi externe. Identificarea, recunoaşterea şi deosebirea trebuie considerate funcţii inerente numelui de persoană şi întrebuinţării sale. Acestor funcţii inerente, interne, le corespund şi funcţii externe ale numirii[6]: afective, sociale, culturale, pragmatice. Acţiunea acestor funcţii externe generează, în variate contexte de comunicare, opoziţii pragmastilistice pertinente.

Spre deosebire de caracterul de *marcă esenţială* şi, prin acesta, de cel de *marcă socială* a numelui de persoană, numele unui personaj literar este, în acelaşi timp, şi *marcă de identitate* şi *marcă de caracterizare*[7]. Fiinţa ficţională se naşte „odată cu numele care convine naturii sale fizice şi morale”[8]. Numele este consubstanţial personajului[9], fiind de nedespărţit de purtătorul imaginat de creatorul literar. În consecinţă, numele nu poate fi oricare, pentru că identitatea personajului „îşi află originea înainte de toate în nume”[10]. Înţelegem, prin asumarea unei asemenea interpretări, că numele personajelor literare sunt realizări *prototipice*, ceea ce înseamnă că ele sunt conceptualizări matriceale ale fiinţelor create de un scriitor. Numele făpturilor ficţionale au caracter *emblematic*, ceea ce face ca exemplaritatea[11] personajelor să fie modelată de (şi prin) nume.

Aspectele generale schiţate până acum servesc drept suport pentru apropierea de esenţa unui fenomen comunicativ pregnant în discursul public actual: agresarea numelui de persoană. Având cauze şi consecinţe multiple, fenomenul în cauză a suscitat interes ştiinţific în ultimele două decenii[12], pe fondul dezvoltării libertăţilor de expresie şi de exprimare, practicate, nu o dată, în chip excesiv, în mass-media şi în alte forme şi genuri de discurs public românesc. Considerat ca atare, fenomenul deformării

[5] Marica Pietreanu, „Determinante onomastice apreciative în limbajul criticii şi istoriei literare” în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. III, Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1982, pp. 261-74; Benedek Piroska, „Funcţionarea numelui de familie în mediul rural” în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. II, Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1981, pp. 12-25; Tomescu, Domniţa, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All Educaţional, Bucureşti, 1998.

[6] Anderson, *The Grammar*, p. 101.

[7] Pentru definirea şi descrierea celor două categorii de mărci, a se vedea Irimia 1999.

[8] Ibrăileanu, *Scriitori*, p. 179.

[9] „Substantivul propriu-nume de personaj literar încetează a mai fi un simplu termen *denotativ* (ca în limba neartistică); el devine un semn *descriptiv* (...) şi *semnificativ*”, Dumitru Irimia, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iaşi, 1999, p. 205.

[10] Irimia, *Introducere*, p. 205.

[11] Funcţia emblematică a numelor de personaje literare este evidenţiată şi prin faptul că „personajul literar se poate constitui în prototip pentru lumea realului”, Irimia, *Introducere*, p. 205.

[12] Stelian Dumistrăcel, „Schimbarea şi „agresarea” numelui ca manifestări de tabù lingvistic” în *Limbaje şi comunicare*, Institutul European, Iaşi, 1995, pp. 71-81; Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universităţii, Bucureşti, 2001; Ruxandra Cesereanu, *Imaginarul violent al românilor* Editura Humanitas, Bucureşti, 2003; Rodica Zafiu, *Limbaj şi politică*, Editura Universităţii, Bucureşti, 2007.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

numelui îşi are rădăcinile în cultura populară, aspect ce reliefează prezenţa unei trăsături stilistice definitorii, *oralitatea*, ale cărei irizaţii discursive şi textuale pot fi cu uşurinţă descoperite în producţiile scrise din perioada contemporană.

Pluralitatea unghiurilor din care a fost descrisă agresarea numelui arată că o asemenea practică are specificitate *lingvistică*, întrucât pune în lumină posibilităţile de numire ale unei limbi istorice şi *culturală*, deoarece relevă împrejurările care împiedică sau favorizează circulaţia numelor şi condiţiile în care un nume reflectă realităţile ce stau la baza numirii. Un fenomen atât de cuprinzător poate fi evaluat cu mijloacele general-descriptive ale antropologiei[13] sau, în chip specializat, cu cele ale unor ştiinţe diverse: etnolingvistică, psiholingvistică, retorică, stilistică, pragmatică.

Ca formă de abuz verbal, agresarea numelui poate primi explicaţii diferite, dacă descrierea fenomenului se realizează în acord cu realităţi mereu variind de la o epocă la alta[14]. Considerând că agresarea se manifestă printr-un ansamblu de procedee de deformare a numelui sau prenumelui unei persoane şi că mijloacele întrebuinţate de vorbitori servesc pentru a exprima opinii, judecăţi sau atitudini (negative, de obicei) faţă de persoana al cărei nume este atacat, trebuie remarcat că *atacul asupra numelui* reprezintă doar una din *tehnicile de atac la persoană* şi face parte dintr-un complex de procedee care au ca finalitate desconsiderarea cuiva: 1. ridiculizarea înfăţişării fizice; 2. atribuirea de porecle şi/ sau supranume înjositoare; 3. defăimarea prin insultare; 4. denigrarea valorilor individuale ori discreditarea credinţelor cuiva; 5. ofensele aduse inteligenţei sau conduitei individuale; 6. violarea dreptului la intimitate; 7. umilirea membrilor familiei şi a celor din cercul de rude ori de apropiaţi; 8. colportarea de zvonuri; 9. minciuna; 10. dezinformarea etc. Recursul la aceste tehnici violente de atac la persoană pune în lumină existenţa, amploarea şi impactul strategiilor discursive şi de acţiune prin care se urmăreşte calomnierea, compromiterea sau înjosirea cuiva.

Din perspectivă retorică, aceste tehnici de agresiune se concretizează, dar nu în toate situaţiile de comunicare, în silogisme de tipul *argumentum ad hominem*, dacă formularea sau respingerea unei teze evită recursul la dovezi dând, în schimb, prilej

[13] Pentru Lévi-Strauss, de exemplu, *a abuza de limbaj* este o deprindere nespecifică aşa-ziselor culturi primitive, dominate de prescripţii şi interdicţii comunicative situate la polul opus atitudinii faţă de limbaj a omului modern, pentru care „orice pretext este bun pentru a ne exprima, a întreba, a comenta...", Claude Lévi-Strauss, *Antropologia structurală*, Editura Politică, Bucureşti, 1978, p. 83. Locvacitatea, „lipsa de moderaţie" în întrebuinţarea cuvântului ar fi evidenţa simbolică care impune o graniţă imaginară între omul arhaic şi cel modern.

[14] Este ştiut că în societatea tradiţională românească se întâlneşte credinţa că numele este profund legat de purtător, un act magic îndreptat asupra numelui putând afecta integritatea fizică şi / sau spirituală a posesorului (cf. V.M. Ungureanu, *Contribuţii,* pp. 259-70; Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2006.
Rămâne de stabilit în ce măsură şi cu ce mijloace interpretative s-ar putea arăta că asemenea credinţe animă şi în prezent energiile locuţionare, ilocuţionare şi perlocuţionare ale vorbitorilor. Lipsa de izvoare scrise care să ateste longevitatea agresării numelui de persoană permite, cel mult, exprimarea unor intuiţii plauzibile, dar lipsite de suport documentar ferm. În spaţiul cultural românesc, terenul de investigare devine mai ferm începând cu veacul al XIX-lea. Prin dezvoltarea presei şi a literaturii beletristice, deformarea numelui îşi face simţită prezenţa în exprimarea scrisă. *Chiriţoaia* lui Alecsandri (*Chiriţa în Iaşi*, 1850), de exemplu, reflectă deşteptarea interesului scriitorilor pentru resursele expresive ale limbii populare, agresarea numelui fiind valorificată, în acest caz, ca tehnică de potenţare a comicului.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

unuia dintre protagoniştii actului discursiv să declanşeze atacul la persoană. De exemplu, în argumentarea tezei că anumite segmente ale presei româneşti manipulează opinia publică, un gazetar poate recurge la un complex de tehnici de agresare, pentru a supralicita solidarizarea cititorului cu punctul de vedere exprimat: „În rest, diversiunea mediatică pusă la cale de *felicşi-motani*, *vadimaci* si *prostănaci* (subl. n.) continuă”[15] (Victor Lungu, „Ce nu văd în drum spre aeroport ?”, *Monitorul de Cluj*, 23.03.2007). Se observă că, în acest context, agresarea numelui, prin derivare cu sufix şi prin actualizarea opoziției de număr (*vadimaci*) precum şi recursul la porecle şi supranume peiorative (*felicşi-motani*, *prostănaci*) generează, în planul textului, manifestarea unor trăsături expresive: *oralitatea* şi *ironia*. În alte contexte, agresarea numelui reflectă acțiunea funcției ludice, fără ca atacul să fie parte constitutivă a unui silogism. Comicul de limbaj generat prin deformarea numelui sprijină şi devine „ornament” (lexical) al tezei că manipularea se realizează prin intermediul unor emisiuni de televiziune: „Oare *băsescologii* şi *băsescofilii* nu lucrează deja intens pentru acest proiect? Studiez *băsescologic* acest aspect şi cred că o să se implemeteze o tactică de *băsesculare*. Mai exact, cred că se urmăreşte *băsescărirea* romanului telespectator chiar în ziua congresului PNL. Eu zic să nu se joace prea mult cu *băsescoiala* asta (subl.n.)” (lilick-auftakt.blogspot.com, 25.02.2010, Lilick).

Din perspectivă pragmatică, tehnicile de atac la persoană se concretizează în acte şi secvențe discursive (face threatening acts – FTAs[16]) ce trebuie descrise prin raportare la *principiul politeții*. De regulă, agresarea prenumelui este convergentă, ca tehnică de atac, cu alte procedee de reliefare a *acumulării*, prin paralelism sintactic, apoziție[17], acumularea fiind mecanismul (macro)discursiv prin care se dezvoltă *ironia*: „Căci pentru preşedintele mult iubit, pentru dragul conducător, pentru Regele-Soare al pedeleilor, pentru cel căruia însuşi astrul zilei îi dă onorul şi se reflectă fericit în locul de unde a dispărut o vestită şuviță, pentru Trăienel - flotă-dispărută, pentru Trăienică - ne-luptătorul cu criza, pentru Zeus de la Cotroceni, criza nu există!” (Vasile Popeangă, PSD, Şedința Camerei Deputaților din 14 decembrie 2010). Atacul atinge grad maxim de intensitate prin recursul la poreclă (*Zeus de la Cotroceni*), paralelismul sintactic favorizând transmutația ironică de referință, de la funcția publică pe care o deține persoana-obiect al discursului la ridiculizarea fizionomiei şi numelui individului. Prin urmare, dezvoltarea stilistică [ANTIFRAZĂ: *pentru preşedintele mult iubit*] → [PORTRETIZARE ALUZIV-IRONICĂ: *pentru cel căruia însuşi astrul zilei îi dă onorul şi se reflectă fericit în locul de unde a dispărut o vestită şuviță*] → [DEFORMARE ANTROPONIMICĂ: pentru *Trăienel* – flotă-dispărută, pentru *Trăienică* – ne-luptătorul cu criza] → [PORECLĂ: pentru *Zeus* de la Cotroceni] reflectă trecerea de la general la particular, sau, mai exact, evidențiază translația de la

[15] Exemplele extrase din publicațiile in format electronic şi opiniile exprimate pe diverse pagini de internet sunt transcrise ca atare, fără corecturi.

[16] Penelope Brown, Stephen C Levinson, *Politeness. Some universals in language usage*, University Press, Cambridge, 1978, 2004.

[17] Figură descrisă de Pierre Fontanier, *Figurile limbajului*, ediție în limba română de Antonia Constantinescu, Editura Univers, Bucureşti, 1977, p. 267. Cf Grupul μ, *Retorică generală*, ediție în limba română de Antonia Constantinescu şi Ileana Littera, Editura Univers, Bucureşti, 1974, pp. 108-12, secvența analizată reflectă *adjoncția* prin *dezvoltare*.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

ironizarea lipsei de competenţă în raport cu funcţia publică pe care o deţine o anumită persoană (tehnică discursivă uzitată în discursul politic românesc şi nu numai), la atacuri, implicite, mai întâi, explicite, mai apoi, asupra înfăţişării şi numelui individului (tehnică discursivă abuzivă, vecină cu calomnia). Lipsa de politeţe discursivă, concretizată în ridiculizarea aspectului fizic al persoanei şi a numelui pe care aceasta îl poartă, este evidentă. De fapt, creatorul acestui act discursiv îşi propune de la început să fie nepoliticos. În conjuncţie cu porecla şi cu celelalte mecanisme de atac la persoană, diminutivele peiorative intră într-o *serie endocentrică*[18] prin care se dezvoltă, în plan imagistic, o *caricatură* în care se poate descoperi cu uşurinţă sugestia dictatorului autoritar, corupt şi capricios, lipsit de maturitate.

Din perspectivă stilistică, agresarea numelui trebuie descrisă ca expresie a unei *atitudini*[19] faţă de ceea se comunică. Cel mai adesea, atacul asupra numelui se declanşează ca *reacţie* faţă de felul de a fi, spusele, credinţele, valorile sau acţiunile cuiva, fie ele reale sau prepuse. În enunţul „Doar aşa îmi explic ultima găselniţă a fostului viitor etalon al politicii româneşti, «*bocul*» (Horea-Dorin Uioreanu, PNL, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 7 septembrie 2010), transformarea numelui de persoană în nume comun[20] („comunizarea numelui propriu”[21], este, deopotrivă, procedeul discursiv prin care emiţătorul îşi manifestă nemulţumirea faţă de o decizie sau acţiune politică şi mecanismul lingual prin care se încearcă impunerea discreditării, receptorul fiind „dirijat” să înţeleagă că „unitatea de măsură” a lipsei de pricepere administrativ-politică este *„bocul”*.

[18] Prin *serie endocentrică*, Grupul μ, (*Retorică*, 144) denumeşte o construcţie semantică în care „fiecare termen al seriei derivă din precedentul prin adiţionarea uneia sau mai multe seme sau determinări şi reflectă o nouă alegere făcută prin posibilităţile echivalente la acest nivel”. În fragmentul de discurs parlamentar citat se observă existenţa a două serii endocentrice. Prima serie, de natură semnificativ-denominativă, întemeiată pe translaţia *preşedinte* + determinant – determinant + *conducător* – *Regele-soare* + determinant, o „activează” pe cea de-a doua, de natură indicativ-onomastică, întemeiată pe dezvoltarea *Trăienel* + determinant – *Trăienică* + determinant – *Zeus* + determinant. Pentru detalii privind construcţiile endocentrice, a se vedea Leonard Bloomfield, *Language*, George Allen & Unwin Ltd, Londra, 1933, 1973, pp. 194-7; Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie şi diacronie*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, pp. 58-70; Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Pană Dindelegan Gabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Editura Nemira, Bucureşti, 2001, p. 195.

[19] Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968, pp. 35-40.

[20] Un alt exemplu, mult mai violent, în care transformarea numelui propriu în nume comun – prin actualizarea pragmastilistică a unor opoziţii nespecifice substantivului propriu, dar caracteristice substantivului comun (opoziţia de număr, în speţă) – este subordonată forţei silogismului, demonstrează dezechilibrul discursiv dintre *logos* şi *pathos*: „Proiecţia legislativă a sistemului unitar al pensiilor, susţinută de *clica bocilor* (subl.n.) care guvernează România, sfidează principiile de drept, logica şi cetăţenii. *Legea asta este un excrement portocaliu, cu sânge roşu, care pute chiar mai rău decât legea unică a salarizării* (subl.n.)” (Ion Stan, PSD**,** Şedinţa Camerei Deputaţilor din 2 martie 2010). Într-un alt exemplu de declaraţie politică, actualizarea opoziţiei de număr transformă numele de persoană în „etichete” ale unor tipuri de agenţi cu acţiune distructivă: „Cred că nimeni nu se va mai mira dacă, peste câteva zile, *Bocii*, *Vlădeştii* sau *Şeitanii* (subl. n.) vor veni să ne spună că impozitează aerul, lumina soarelui, mersul pe jos sau cu bicicleta, plimbările în parc cu nepoţii sau, poate, întunericul din case” (Iuliu Nosa, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 23 februarie 2010).

[21] Eugen Câmpeanu, *Substantivul. Studiu stilistic*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975, p. 132.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

Toate succintele considerații de mai sus permit lansarea ipotezei că agresarea numelui este un proces discursiv cu rol evaluativ, adică un proces prin care procedeele de deformare antroponimică înlesnesc „mutarea" numelui din clasa mărcilor de individualizare în clasa mărcilor de caracterizare.

Agresarea antroponimică are numeroase trăsături comune cu *atribuirea de porecle*[22]**.** În calitate de „paranume"[23] poreclele sunt semne lingvistice motivate caracterizate de „semioză deschisă", adică de sensibilitate față de „contextul situațional". Tot astfel, spre deosebire de numele-bază, ale căror trăsături lingvistice esențiale sunt caracterul convențional (numele de familie se moştenește, prenumele se dobândeşte) şi caracterul indicativ (numele desemnează un posesor), numele deformate au adesea caracter motivat şi caracter semnificativ (numele devine purtător de semnificație contextuală). Pentru a verifica validitatea acestei ipotezei analiza are în vedere două aspecte: resursele agresării şi tehnicile de agresare.

Resursele agresării

Între mijloacele lingvistice prin care se realizează deformarea numelui, cel mai uzitat este *derivarea*. Pot fi incluse în această categorie trei varietăți (subspecii) de elemente care se deosebesc unele de altele nu prin mecanismul prin care iau naştere, fiindcă acesta este comun, ci prin relevanța lor pragmastilistică, adică în funcție de intensitatea emfatică şi expresivă a creației cu pricina în raport cu altele dezvoltate pe baza aceluiaşi procedeu formativ. Pe baza acestui criteriu pot fi distinse: a) creații realizate prin derivare cu sufixe, b) creații diminutivale şi augmentative şi c) creații cu derivative antroponimice.

Un alt mijloc formativ, *compunerea*, permite a) apariția unor creațiile exotice cu afixoide savante şi b) dezvoltarea unor serii de compuse efemere iar procedeul numit *trunchiere* determină punerea în circulație de *hipocoristice peiorative*.

Derivarea este procedeul la care s-a recurs cel mai des în formarea numelor de persoană româneşti. Procedeul pune în lumină faptul că nu toate particulele derivative sunt la fel de potrivite pentru a se uni cu o bază spre a alcătui un nume, aspect subliniat, între alții, de Graur[24]**.**

a) *Derivarea cu sufixe* demonstrează că baza-nume de persoană se poate uni numai cu anumite clase de afixe, cele mai compatibile fiind sufixele *substantivale*, *adjectivale* şi *verbale*[25]. Explicația acestei restricții distributive este că particula

[22] Amintim doar două studii interesante despre pertinența pragmastilistică a poreclelor, materialul faptic fiind reprezentat de caracterizările onomastice date copiilor, Goran 1982, Goran 1987.

[23] Emese Kis, „Fundamente semiotice în delimitarea termenilor poreclă/supranume" în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. I, Cluj-Napoca, 1976, pp. 127-42.

[24] Al Graur, *Nume de persoane*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1965, p. 110.

[25] Pietreanu, *Determinante*, 261-74 analizează determinantele onomastice *–ism*, *-an*, *-iza* arătând că ele sunt conotate pozitiv în limbajul ştiințelor umaniste. Nicolae Goga, „Verbalizări antroponimice în limba română actuală şi reflexele lor denotativ-conotativ semantice" în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. IV, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1987, pp. 29-38 descrie mai

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

derivativă se solidarizează cu baza-nume de persoană numai în măsura în care aglutinarea celor două unităţi favorizează apariţia de termeni ale căror semnificaţii stau în legătură cu spusele, comportamentele şi acţiunile persoanei al cărei nume este supus deformării. Sufixele substantivale cu cel mai ridicat randament formativ sunt –(*i*)*adă*, -*eală*, -*ism*, şi -*isme*.

Sufixul –(*i*)*adă*, la modă la începutul anilor '90[26], impune bazei trăsătura semantică „(rezultat al unui) eveniment de anvergură". Succesul derivării cu acest sufix rezidă în capacitatea derivativului de a transforma baza de derivare în simbol denominativ al unui eveniment, al unei producţii culturale, prin actualizarea contextuală a ceea ce Bally**[27]** numeşte „efecte de evocare" etc. Creaţii de tipul *Daciada* (ansamblu naţional de întreceri sportive din perioada comunistă), *Spartachiada* (concurs sportiv anual între elevii liceelor militare), formate de la nume proprii (Dacia, Spartacus), au fost continuate de creaţii având la bază nume comune emblematice pentru realităţile democratice postdecembriste: *complotiadă*, *huliganiadă*, *mineriadă*, *victimiadă* etc[28]. Randamentul lexical-formativ al sufixului a rămas ridicat prin unirea cu o bază de derivare reprezentată de un nume de persoană. În timp, s-au schimbat doar „eroii" care au inspirat dezvoltarea deformărilor onomastice, dar procedeul şi-a păstrat vigoarea stilistică: *Băsesciadă* < Băsescu; *Bocăniada*[29] < Boc; *Iliesciada*[30] < Iliescu; *Năstăsiadă* < Năstase; *Tăriceniada*[31] < Tăriceanu ; *Vadimiadă* < Vadim etc. Unirea sufixului *–(i)adă* cu un nume de persoană scoate în evidenţă forţa expresivă, ironică, a acumulării unor astfel de derivative, după cum se poate observa din secvenţa următoare, în care autorul problematizează chiar valoarea conotativă ce se pot atribui sufixului: „Săptămâna trecută a fost demarată în forţă o amplă operaţiune politică. Se cheamă *Ritziada*. Săptămâna aceasta a început o altă operaţiune politică, tot în forţă. Se cheamă *Nemirschiada*. Probabil că vor mai urma şi alte operaţiuni de acest gen, stil isterie generală, spectacol jalnic intitulate în diverse feluri. Or să mai urmeze probabil şi o *Udriadă*, şi o *Videniadă*, şi-o *Berceniadă*, şi-o *Blaghiadă* şi-o *Geoniadă*, şi-o *Niţiadă*, şi-o *Nicaiadă*, şi-o mai ce vreţi dumneavoastră. Tonul a fost dat, bineînţeles de *Sterlinghiadă*. Ce înseamnă o «iadă» şi cui foloseşte? O «iadă» înseamnă o mediatizare excesivă a unui singur caz de corupţie sau de pretinsă corupţie, aşa cum a fost cazul Sterling, mergându-se pe isterizarea maselor" (opiniicetatenesti.com, marti, 30 iunie 2009).

Sufixul *–eală* poate impune bazei de derivare mai multe valori semantice[32], compatibilă cu baza de derivare nume de persoană fiind „asemănarea": *antonesceală* < Antonescu; *băseală* < Băs[escu]; *băsesceală* < Băsescu; *ceauşesceală* < Ceauşescu;

multe derivate verbale cu bază antroponimică concluzionând că acestea au proprietatea de a include în sfera lor semantică denotaţii şi conotaţii legate de identitatea purtătorului numelui.

[26] Dorin N. Uritescu, *De la chioşcari la vesternizare*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, pp. 68-73.

[27] Charles Bally, *Traité de stylistique française* (Geneve: Librairie Georg & Co, S.A., Librairie C. Klincksieck, edţia a III-a, vol. I, Paris, 1951, p. 204.

[28] Uritescu, *De la chioşcari*, pp. 69-70.

[29] Titlul unui articol din *Săptămâna financiară*, 28 mai 2010.

[30] „Mineriada iese şi denunţă *Iliesciada*", *Cotidianul*, 15 iunie 2005.

[31] Titlul unui articol din *Evenimentul zilei*, 24 mai 2006.

[32] G Pascu, *Sufixele româneşti,* Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, 1916, pp. 233-6.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

iliescească < Iliescu etc. Ocazional, baza de derivare îşi are originea într-un nume de persoană, iar în acest caz sufixul *–eală* actualizează valoarea semantică („acţiune"): de la numele propriu *Boc* s-a format verbul *a bocăni* („a face ca Boc") şi substantivul *bocăneală*. Atacul ironic asupra numelor politicienilor[33] este extins şi asupra altor nume cu notorietate din spaţiul public românesc: sportivi (*piţurceală* < Piţurcă); starlete de televiziune (*columbeală* < Columbiţa < Columbeanu); zone mondene (*dorobănţeală* < Dorobanţi).

Sufixul neologic[34] *-ism* orientează baza de derivare, nume comun sau propriu, să exprime valoarea semantică („orientare teoretică sau practică, în acord cu realitatea denumită"). Există două categorii de baze de derivare cu care sufixul este compatibil: numele de persoană, ca atare: *marxism* < Marx sau un adjectiv cu originea într-un nume de persoană: Eminescu > eminescian > *eminescianism*[35]. În prima categorie pot fi incluse creaţii lexicale purtătoare de conotaţii negative, precum *băsism*[36] < Băs[escu]; *bocism* < Boc; *năstăsism* < Năstase; *udrism* < Udrea; *oprism* < Opr[escu]. Din cea de-a doua categorie fac parte termeni peiorativi cum ar fi *antonescianism*, *băsescianism*, *iliescianism* etc. Cele două modele derivative coexistă[37].

Tot substantive se creează şi cu sufixul *–isme*, tipar derivativ care nu ar trebui confundat cu cel realizat cu sufixul *–ism*, pentru că îşi are originea în modele de limbă engleză, de tipul *bushisms*, *blairisms*, *clintonisms*, termeni care denumesc exprimările bizare sau greşelile de exprimare nostime ale unor politicieni anglo-americani şi nu numai. Sub presiunea modelului în *–isms* s-au dezvoltat în limba română calcuri cu sufixul *–isme*. Sufixul impune bazei de derivare o valoare semantică identică celei exprimate de termenii englezeşti, [„manieră discursivă (comică) a lui X", în care X este persoana publică ale cărei slăbiciuni discursive sunt ridiculizate prin respectivele calificative substantivale]. Numărul acestor creaţii lexicale este foarte mare şi indică autorul scăpărilor discursive[38], derivarea nefiind restrânsă doar la nume de politicieni, ci este extinsă la porecle şi abrevieri: *bahmuţisme* < Bahmuţ[eanu]; *becalisme* < Becali; *bergodisme* < Bergodi; *borcisme* < Borcea; *columbenisme* < Columbeanu; *coposisme* < Copos; *dolănisme* < Dolănescu; *ebaisme* < EBA < E[lena] Bă[sescu]; funarisme (var. funărisme) < Funar; *hagisme* (var. hăgisme) < Hagi; *iliescisme* < Iliescu; *miticisme*[39] < Mitică [Dragomir]; *piţurcisme* < Piţurcă; *prigonisme* < Prigoană;

[33] În exemplul „Nu îmi place Traian Băsescu şi nu apreciez toată *ritzi pitziala* şi *udreala* de pe lângă el" (Stefan Abageru, 10 noiembrie 2009, ciutacu.ro), agresiunea antroponimică *ritzi pitziala* rezultă, probabil, prin contaminare: denumirea jocului „X şi 0", *riţi-piţi*, „se sudează" cu numele de familie *Ridzi*. Formarea poreclei *Riţi-Piţi* (sau *Ritzi-Pitzi*) de la numele de familie este favorizată de paronomază. Pe de altă parte, *paranumele* poate fi interpretat ca asociere a numelui Ridzi cu un determinant, *piţi*, rezultat din trunchierea cuvântului argotic *piţipoancă*.

[34] Pascu, *Sufixele*, p. 421.

[35] Pietreanu, *O cercetare*, p. 269.

[36] „situatia este spre bine, totul este demolat prin tranziţie, prin *băsism*, *udrism*, *oprism*", anonim, 17 octombrie 2010, pesurse.ro.

[37] „*Băsescianism*, *pontism*, *antonescianism*, tembelism", *România liberă*, 25 februarie 2010.

[38] „*Hrebenciucisme*, *taricenisme*, *crinisme* si *orbanisme",* Andradda, 02.02.2010, ziare.com.

[39] Termenul *miticisme* poate fi şi o reprezentare lexicală a spuselor lui Mitică, bucureşteanul prin excelenţă. Se poate lua în considerare, în sprijinul acestei interpretări, forma de plural *mitici*, cu sensul

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

prostănăcisme < *Prostănacul* [poreclă dată lui Mircea Geoană]; *vadimisme* < Vadim; *vanghelisme* < Vanghelie; *zăvorănisme* < Zăvoranu etc. Ocazional, pot fi descoperite derivate cu baza nume comun sau verb: *mogulisme* < mogul; *manelisme* < manele; *smiorcăisme* < a (se) smiorcăi etc.

Cele mai uzitate *sufixe adjectivale* sunt *–ar*, *–iot* şi *-ist*. Creaţiile formate cu sufixul *–ar* indică asemănarea sau solidaritatea cu modelul valoric reprezentat de purtătorul numelui, ceea ce face ca adepţii purtătorului să fie ridiculizaţi printr-un calificativ peiorativ format de la un antroponim: *băsescar* < Băsescu; *becalar* < Becali; *năstăsar* < Năstase; *vanghelar* < Vanghelie; *pițurcar* < Pițurcă etc.

Sufixul *–iot* indică apartenența, trăsătură semantică ce favorizează apariția unor termeni folosiți mai ales la plural[40], precum *băsesciot* < Băsescu; *becaliot* < Becali; *iliesciot* < Iliescu; *năstăsiot* < Năstase; *tariceniot* < Tăriceanu; *vadimiot* < Vadim; *vangheliot* < Vanghelie etc.

Sufixul *–ist* are un randament funcțional mai ridicat decât sufixul *–iot*, aspect explicabil prin faptul că *–ist* este utilizat în constituirea de denumiri ale partizanilor unui om politic sau ai unei grupări[41]: *băsist* < Băsescu; *bocist* < Boc; *crinist* < Crin [Antonescu]; *tăricenist* < Tăriceanu; *udrist* < Udrea etc. Derivatele cu sufixul *–ist* pot fi întrebuințate şi ca substantive.

Derivatele create cu sufixul verbal *–iza* „au valoare depreciativă” (Pietreanu 1982: 268). În discursul public actual, baza antroponimică de derivare impune valoarea semantică („asemănare”) iar sufixul orientează această valoare prin adiție semantică, („a preface ceva în acord cu viziunea lui X”): *becaliza* < Becali; *berceniza* < Berceanu; *criniza* < Crin; *geoaniza* < Geoană etc. Vorbitorii se servesc frecvent de formele de infinitiv lung şi cele de participiu ale verbelor formate cu bază nume de persoană.

b) Ca elemente constitutive ale tehnicii de agresare antroponimică, *creațiile diminutivale* şi *augmentative* reliefează atât amploarea procesului de numire cât şi atitudinea negativă față de purtătorul numelui. Spre deosebire de augmentative, care evidențiază, prin sugestia impusă de sufixe, „disproporția” stilistică între derivativ şi bază, diminutivele capătă expresivitate prin contrastul pragmastilistic dintre creația lexicală folosită, în condiții obişnuite, ca formă de alint şi contextul discursiv peiorativ în care termenul este utilizat, inducându-se astfel sugestia de „micime” sau de „infantilism”. Sufixarea diminutivală şi augmentativă afectează fie prenumele, fie numele, cu observația că formele diminutivale sunt mai bine reprezentate cantitativ decât cele augmentative. Nu am inclus aceste creații în clasa celorlalte derivate cu sufixe pentru că ele par a avea un statut funcțional şi expresiv distinct.

Sufixarea diminutivală a prenumelui este specifică registrului familiar, fiind, în principiu, incompatibilă cu registrul adresării formale, caracteristic pentru discursul

„bucureşteni”. O altă creație ilustrativă pentru păcatul de a vorbi fără rost, mai ales în viața politică, este termenul *dâmboviţenisme* < Dâmbovița.

[40] Unele contexte ilustrează întrebuințarea substantivală a termenilor: „ar face foarte bine romaniei ca aceasta adunatura de *hrebenciuci* si *mikispagari* + *nastasiotii* sa se dizolve si sa dispara pentru totdeauna”, roxette, 09.07.2008, comentariul la articolul „Iliescu: Demisiile din Cluj sunt o reacție corectă”, clujeanul.ro

[41] Pascu, *Sufixele*, p. 422.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

publicistic şi politic: *Adelu* (Năstase), *Adiță* (Videanu), *Crinişor*[42], *Crinuț* (Antonescu), *Emiluț* (Boc), *Lenuța*[43] (Udrea), *Răducu*[44] (Berceanu), *Vasilică* (Blaga), *Victoraş* (Ponta); *Monicuța* (Columbeanu) etc.

Sufixarea diminutivală a numelui de familie subliniază gradul sporit de intensitate a atacului, unele contexte demonstrând că forța expresivă a diminutivelor este amplificată dacă baza de derivare este o creație hipocoristică[45]: (Adriana) *Bahmuțica*; (Monica) *Columbița*/ *Columbica*; (Radu) *Bercenelu*; (Emil) *Bocuşor*; (Adrian) *Năstăselu*; (Elena) *Udrica*; (Călin) [Popescu] *Tăricelu'*; (Adrian) *Videnică*/ *Videnelu* etc. Unele exemple demonstrează că diminutivarea poate fi amplificată şi de sugestii eufonice: *Ilenuța Băsescuța*[46], *Trăienelu Băselu*[47], *Adelu' Năstăselu'* etc.

Sufixarea augmentativă a prenumelui este sporadică, fiind înregistrate puține creații de acest tip, fapt ce legitimează considerația că acest tip de atac se produce mai cu seamă asupra numelor masculine terminate în consoană: *Crinoi* (Antonescu), *Trăienilă* (Băsescu) etc.

Sufixarea augmentativă a numelui de familie este la fel de rară ca şi agresarea augmentativă a prenumelui, fiind, de regulă, rezultatul unui izomorfism denominativ care implică concurența numele de persoană şi un „paranume" ale cărui origini pot fi regăsite în alte realități ori aluzii socio-culturale: (Emil) *Bocănilă*[48] < Bocănilă, nume al unui iepuraş din filmul de desene animate *Bambi*; (Traian) *Băsescoiul*[49] < *broscoi* etc.

c) *Creațiile cu derivative de tip antroponimic* prezintă interes pragmatic şi stilistic pentru că pun în lumină procesul prin care numele de persoană îşi actualizează, în plan contextual, funcția de semnificare. Pot fi incluse în această subclasă agresările cu rol depreciativ sau umoristic care se dezvoltă prin suprimarea unor afixe din structura numelui şi adăugarea de alte derivative frecvent întîlnite în formarea prenumelor şi / sau numelor româneşti. Pascu[50] observă că sufixul de origine neogrecească *–ache* se foloseşte în limba română mai ales pentru a forma „diminutive alintătoare", mai ales prenume, dar şi termeni peiorativi. Astfel, prenumele unor persoane publice, Crin (Antonescu), Emil (Boc), Liviu (Negoiță), Silviu (Prigoană) ş.a., sunt adesea deformate cu ajutorul sufixului *–ache*, formele rezultate, *Crinache*, *Emilache*, *Livache*,

[42] „*Crinişor*, nu te-ai săturat să fii remorca lui *Victoraş* ?", Traian Tudorescu, 31.10.2010, giurgiu-news.ro.

[43] „*Lenuta* Udrea, *Raducu* Berceanu, *Sile* Blaga... toți ăştia sunt doar nişte angajați ai noştri, ai poporului, platiți din taxele mele şi ale tale", anonim, 19 mai 2010, ziare.com.

[44] „Cu alte cuvinte, pedeliştii ne-au luat de pe cap pe capii *Răducu*, Adrian şi *Vasilică* (subl. n.) şi ne-au procopsit cu cvartetul Băsescu-Udrea-Boc-Anastase", Vasile Popeangă, PSD, Şedința Camerei Deputaților din 5 octombrie 2010.

[45] „De unde bani, daca *adita* i-a papat impreuna cu *taricelu*', *vosganelu*', *orbanelu*', *vanghelu*', *hrebenelu*', *prostanelu*'",domino63, 27 mai 2010, economie.hotnews.ro.

[46] „In rest, *Ilenuta Basescuta* este jalnica" (catwalk sau talk, 9 martie 2008, comentariu la articolul „Elena Băsescu, cuprinsă de emoții politice", România liberă, 9 martie 2008).

[47] „*Traienelu-Baselu*-Preaiubit-de-*Traienelu-Ungurelu*", Costin Sandu, 2 martie 2007, tru.blog.cotidianul.ro, reacție la articolul lui Traian Ungureanu, „Oda lui Vasile Voiculescu".

[48] „Rămâne sporul de vechime, care se pare că nu a intrat încă în atenția Guvernului «*Bocănilă*», dar nu se ştie care va fi soarta acestuia!", Florin Țurcanu, PNL, Şedința Camerei Deputaților din 24 martie 2009.

[49] „Iaca scenariu mai strasnic: *Basescoiul* pistoneaza pentru parlament unicameral", Costin Sandu, 04.02.2010, cristianpreda.ro.

[50] Pascu, *Sufixele*, p. 399.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

Silvache fiind valorificate pentru a-i ridiculiza pe purtătorii prenumelor respective. Sufixul este frecvent ataşat şi numelor de familie[51], intensitatea ironiei fiind, de regulă, mai puternică.

Sufixul antroponimic *–escu*, prezent în structura multor nume de familie româneşti, este adăugat fie unor prenume (mai rar): *Crinescu* < Crin; *Trăienescu* < Traian etc., fie unor nume de familie, prin adăugarea sufixului sau prin înlocuirea afixului deja existent: *Boculescu* < Boc; *Bercenescu* < Berceanu; *Tăricenescu* < Tăriceanu; *Videnescu* < Videanu etc., fie prenumelui şi numelui de familie, deopotrivă (foarte rar): *Adrienescu Năstăsescu*[52] < Adrian Năstase etc. Acest mecanism de agresare antroponimică se observă şi în deformarea ocazională a numelor purtate de persoane de sex feminin, cu respectarea opoziției de gen, *-escu* (pentru masculin) *-easca* (pentru feminin): *Udreasca*[53] < Udrea, şi are, în general, rolul de a întări neîncrederea ori disprețul față de spusele, atitudinile sau faptele purtătorilor. Actualizarea opoziției de număr, *-esc*(*u*), pentru singular, *-eşti*, pentru plural, acompaniată mai mereu de scrierea cu literă mică, confirmă supoziția că atacul asupra numelor reflectă considerarea persoanelor purtătoare ca „obiecte" ale comunicării verbale[54], prin „strămutarea" discursivă a unor nume proprii în clasa numelor comune.

Compunerea are o pondere redusă în formarea numelor de familie româneşti. În discursul public actual, compunerea serveşte unor intenții comunicative diverse ce au ca finalitate desconsiderarea purtătorului numelui.

a) Creațiile cu elemente de compunere *savante* au caracter exotic, atât prin numărul rar de apariții cât şi prin sugestia de „cultism" sau, mai clar, de ornament (manierist) care imită sursele denominative culte. Succesul acestui procedeu formativ, care generează mai ales termeni substantivali şi adjectivali, trebuie pus pe seama contrastului între registrul înalt, savant, specializat, pe care îl indică afixoidele şi registrul comun reprezentat de numele proprii. Totodată, compunerea cu elemente savante pune în lumină tendința de a considera numele de persoană un „obiect" care poate fi supus aceloraşi procedee lexical-formative ca şi numele comune.

Pot fi incluse în această subclasă de compuse, formațiile compuse cu sufixoide, cele cu prefixoide fiind aproape inexistente: *-fag*: *băsescofag* < Băsescu etc.; *-fil*[55]: *băsescofil* < Băsescu, *crinofil* < Crin, *geoanofil* < Geoană, *iliescofil* < Iliescu,

[51] „Cum poti sa-i faci sa inteleaga pe *bocache*, *livache*, *udrache*, *bercenache*, *besescucache* (subl.n.), etc, ca nu sant buni de nimic", kid, 25.01.2010, ziare.com (reacție la articolul semnat de Livia Stroie, „Monica Macovei: PD-L a înțeles că e nevoie de oameni competenți").

[52] „Unde erau in Dec 1989 al de *Adrienescu Nastasescu*, al'de *Adrienescu Severinescu Bruckenesku* (subl. n.) si toti profitorii "guvernescu" de mai tarziu" (Tracanau, 04.08.2010, reacție la articolul „Marius Oprea promite un serial despre relația lui Băsescu cu Securitatea", ziarero.antena3.ro).

[53] „Are aceeasi scoala ca si udreasca (subl.n.)", atent, 27.01.2011 (reacție la articolul semnat de Ovidiu Bărbulescu şi Alexandru Moise, „Boagiu «a integrat» Norvegia în UE", gandul.info).

[54] „*Basesti bocalesti elenesti videnesti* (subl. n.) si tot felul de imbogatiti posdecembristi" (anonim, 11 octombrie, 2010 graiulsalajului.ro).

[55] „Sint roman, nu *x-ofil* (*basescofil*, *geoanofil*, *iliescofil* (subl. n.), etc!) Ma intereseaza sa fac ce este necesar pentru romani!" (naicul, 26.10.2009, forum.realitatea.net). În comparație cu termenii formați prin adăugarea sufixoidului *–fil*, creațiile formate cu sufixoidul *–filie* sunt mult mai rar întrebuințate, ceea ce indică că agresiunea antroponimică este favorizată de necesitatea, motivată obiectiv sau subiectiv, de a atribui o „etichetă" denominativă partizanilor sau admiratorilor unei anumite persoane publice.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

tăriceanofil < Tăriceanu; *-fob*: *băsescofob* < Băsescu, *bocofob* < Boc etc.; *-fobie*: *antonescofobie* < Antonescu, *băsescofobie* < Băsescu, *becalofobie* < Becali, *bocofobie* < Boc, *iliescofobie* < Iliescu; *-latrie*: *băsescolatrie* < Băsescu; *-log*: *băsescolog* < Băsescu, *crinolog* < Crin; *iliescolog*; *-logie*: *bocologie* < Boc, *iliescologie* < Iliescu; *-man*: *băsescoman* < Băsescu, *bocoman* < Boc; *-manie*: *băsecomanie* < Băsescu, *becalomanie* < Becali, *udromanie* < Udrea; *-oid*[56]: *băsescoid* < Băsescu, *becaloid* < Becali, *iliescoid* < Iliescu, *năstăsoid* < Năstase, *vadimoid* < Vadim etc.

De un succes aparte se bucură creaţiile cu elementul de compunere savantă *-ită*: *băsescită* < Băsescu; *becalită* < Becali, *ceauşită* < Ceauş[escu]; *iliescită* < Iliescu; *năstăsită* < Năstase; *orbanită* < Orban; *tăricenitiă* < Tăriceanu; *vadimită* < Vadim; *vanghelită* < Vanghelie; *videnită* < Videanu etc. Create ca urmare a răspândirii informaţiilor şi termenilor din domeniul medical, aceste forme compuse scot în evidenţă reacţia de respingere a ceea ce este considerat „patologic", pornindu-se, probabil, de la premisa că numele de persoană poate reflecta, în plan lingvistic, presupusele neajunsuri şi suferinţe pe care opinia publică le atribuie purtătorilor respectivelor nume. În planul imaginarului colectiv, maladiile atribuite unor persoane publice, în special cele atribuite oamenilor politici evidenţiază judecata de valoare, larg răspândită, potrivit căreia clasa politică românească este afectată de „boli" precum: lipsa de onestitate şi de cuvânt, instabilitatea ideologică, corupţia, ineficienţa administrativă ori legislativă şi altele asemenea. Acest punct de vedere este congruent cu observaţia că denumirea abreviată a unui partid politic sau culoarea aleasă pentru a reprezenta gruparea sunt supuse aceluiaşi mijloc de formare a unor termeni folosiţi cu semnificaţie predominant depreciativă: *pedelită*[57] < pedele < PD-L (Partidul Democrat Liberal), *portocalită*[58] < portocaliu (culoarea identitară a PD-L) etc.

Echivalarea unei slăbiciuni omeneşti, reale sau imaginare, cu o formă de *–ită* favorizează întrebuinţarea discursivă a unor creaţii care au ca bază şi nume ale unor persoane cu notorietate, altele decât politicienii, îndeosebi persoane din lumea mondenă sau din cea sportivă: *columbenită* < Columbeanu; *borcită* < Borcea etc.

Un alt tip de compunere, mai rar întâlnit, este reprezentat de formarea unor serii de *compuse efemere*, având ca bază un antroponim. Procedeul are un randament formativ scăzut, dar un potenţial expresiv însemnat, deoarece constituenţii adjectivali ai întregului configurează, prin derivare cu diverse sufixe de agent, dezvoltarea unor unităţi lingvistice complexe care impun dezvoltarea de valori semantice contextuale precum „apartenenţa", „cauza" sau „originea", prin care creatorul unor astfel de efemeride încearcă să legitimeze o opinie sau o consideraţie personală şi să ornamenteze discursul. Din punctul de vedere al organizării structurale, pot fi identificate patru categorii de serii de compuse, a căror frecvenţă de apariţie în discursul public depinde numărul de constituenţi lexicali: a) serii cu doi termeni (cele mai frecvente): *ciorbisto-*

[56] „da! 20 de ani sunt un mizilic in termeni de schimbarea mentalitatilor unui popor pentru care educatia a devenit o pierdere de timp in evolutia spre tiparele *becaloide* sau *vangheloide* (subl. n.)", Riddick, 07.06.2009, voxpublica.realitatea.net.

[57] „Directorii doljeni, îmbolnăviţi de «*pedelită*» (subl.n.)", Gazeta de Sud, 7 octombrie 2009, ziare.com.

[58] „Liberalii vor să ne vindece de *portocalită* (subl.n.)", Jurnalul de Botoşani şi Dorohoi, 31 octombrie 2008, ziare.com.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

ciuvicii[59]; *tăriceano-vosganian*; *tăriceano-gionist*; *băsesco-bocuți* etc.; b) serii cu trei termeni: *tăriceano-antonesciano-patriciană*[60]; *băsesco-boc-şeitanistă*; *udristo-băsesco-PDL-işti*; c) serii cu patru termeni: *ceauşesco-băsesco-videano-pedelistă*[61]; d) serii cu cinci sau mai mulți termeni (cele mai rare): *securisto-iliisto-băsesco-opristo-comunişti*[62].

Aceste compuse sunt caracterizate de semioză deschisă, în sensul că pot fi construite *ad-hoc*, în funcție de judecata asupra contextului reprezentat de un anumit material de presă şi de competența onomastică a creatorului lor, numărul constituenților variind de la mic la mare, de la compuse cu două elemente la compuse cu *n* elemente, în care *n* reprezintă un număr nedefinit. De asemenea, trebuie observat că astfel de realizări lingvistice pot fi incluse în clasa determinantelor onomastice, adică în clasa atributelor care se formează pe baza unui nume de persoană.

Pe de altă parte, se cuvine a preciza că multe compuse se formează cu ajutorul unor constituenți formați de la baze (onomastice) diferite: a) prenume – nume de familie: „grupul *crinisto-pontac*" (Mircea Mihăeş, „Învățați să spuneți «mulțumesc»!", 11 octombrie 2010, evz.ro); b) siglă-nume: „ordonanță *penelisto-tăricenistă*" (Marius Tapelea, 11 nov 2008, forum.portal.edu.ro); c) nume – poreclă: „ghearele *basesco-videano-buldogiene*"[63], (Florian, 12.08.2008, jurnalul.ro); d) cromatică – grupare politică: „clica *portocalio-udemeristă*" (ubbafca, 6 februarie 2011, romanialibera.ro) etc.

Deformarea numelor pentru a exprima alintul este un proces întemeiat pe opoziții care pun în evidență funcțiile *hipocoristicelor* şi *diminutivelor*. Graur (1965: 57) precizează în ce constă deosebirea între formele de alint numite hipocoristice şi cele care fac parte din clasa diminutivelor arătând că „hipocoristicele se formează prin scurtare, iar diminutivele prin lungire". Aceasta nu este singura diferență între cele două categorii antroponimice. Hipocoristicele, afirmă Graur, „se formează numai de la nume de persoane" în vreme ce diminutivele au ca bază derivativă de prim rang cuvintele comune. În privința efectelor stilistice dezvoltate, distincția cea mai importantă este că diminutivele pot exprima, în funcție de context, mângâierea, dar „şi alte sentimente, bunăoară dispreţul", în vreme ce hipocoristicele redau numai stări afective de tip pozitiv. Îşi păstrează această interpretare validitatea?

Pentru nuanțarea distincțiilor teoretice se cuvine să avem în atenție faptul că, în cazul diminutivelor, trebuie realizată o deosebire de principiu între posibilitățile

[59] „Este regretabila lipsa de reactie a CNA-ului fata de cohorta de manipulatori, «aparatori ai statului de drept», ce s-a infaptuit prin fuziunea «ciutacilor» lui Felix cu «*ciorbisto-ciuvicii*» lui Vintu", Nicolae-Nicolae, 04.07.2009, forum.realitatea.net.

[60] „drept recunostinta (recunostinta *tariceano-antonesciano-patriciana*!) au fost dati afara din partid", 666, 13.02.2010, reacție la articolul semnat de Liliana Ruse, „Antonescu vrea să desființeze politic PD-L: „Ori noi, ori ei", 11 februarie 2010, gandul.info.

[61] „Care stie, de bine de rau, ce au fost si cum au decazut Bucurestii dupa urgia *ceausesco-basesco-videano-pedelista*", Eu_Lulutza, 21 mai 2008, reacție la editorialul lui Sever Voinescu, „De ce Oprescu şi de ce nu Blaga", cotidianul.ro.

[62] „asasinii *securisto-iliisto-basesco-opristo-comunisti* se prabusesc", livia, 06.05.2010, reacție la articolul lui Răzvan Gheorghe, „Ilie Şerbănescu: „România nu mai poate fi salvată de la dezastrul economic !", inpolitics.ro.

[63] *buldogian* < *Buldogul*, poreclă atribuită politicianului Vasile Blaga.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

combinatorii ale bazei şi forţa de semnificare a particulelor cu care baza se solidarizează, pe de o parte, şi potenţialul de combinare a diminutivului în raport cu vecinătăţile în care el se actualizează, pe de altă parte. Astfel, cuvinte precum *copilaş*, *dulăpior*, *mânuţă* sunt, de regulă, purtătoare de conotaţii pozitive deoarece baza lexicală şi derivativul îşi conjugă energiile de semnificare pentru a impune trăsături semantice meliorative, [+micime], [+delicateţe], în vreme ce termeni precum *profesoraş*, *avocăţel* sunt, de regulă, conotaţi negativ pentru că baza şi derivativul se situează în relaţie de incongruenţă. Cu alte cuvinte, termenii din prima categorie (*copil*, *dulap*, *mână*) au un grad de compatibilitate mai mare de a se combina cu sufixe diminutivale, în timp ce termenii din a doua categorie, nu. O dovadă în sprijinul acestei afirmaţii este oferită de familiile de diminutive ale termenilor amintiţi. Pentru *copil* avem diminutivele *copilaş*, *copiluţ*, de la cuvântul *dulap* se formează *dulăpaş*, *dulăpior*, iar pentru *mână* se pot identifica diminutivele *mâ(i)nişoară*, *mânucă*, *mânuriţă*, *mânuşiţă*, *mânuţă*. Posibilele familii de diminutive ale cuvintelor *profesor*, *avocat* sunt mult mai dificil, dacă nu imposibil de realizat, întrucât aceste cuvinte au un potenţial foarte redus de distribuţie diminutivală, motivaţia cea mai probabilă a acestei deficienţe combinatorii fiind nivelul scăzut de compatibilitate semantică între baza lexicală şi derivativul diminutival.

Proprietăţile combinatorii ale creaţiilor diminutivale se cristalizează prin modelări, prelucrări şi rafinări contextuale, ceea ce face ca diminutivele să devină purtătoare de conotaţii atât pozitive cât şi negative. Vecinătăţile lingvistice ale unităţilor lingvistice au rol esenţial în manifestarea sau suspendarea valorilor de sens, astfel încât un anumit înţeles poate fi nu atât rezultatul gradului de compatibilitate între baza lexicală şi derivativul diminutival cât consecinţa congruenţelor şi incongruenţelor din planul sintagmatic, al enunţului[64].

Antroponimele, mai cu seamă cele cu tradiţie îndelungată de întrebuinţare, au o disponibilitate mai mare de solidarizare cu un sufix diminutival (*Maria* sau *Ion*[65], de pildă), altele, în special numele mai noi, sunt caracterizate de restricţii, nu de libertăţi combinatorii cu sufixe diminutivale, una dintre explicaţiile date în literatura de specialitate fiind nepotrivirea, lipsa de adecvare între *efectul de evocare* („sugestia culturală”[66], pe care îl poartă cu sine baza-nume de persoană şi efectul generat prin derivare diminutivală[67].

Creaţiile *hipocoristice* sunt deformări ale numelui prin care se reliefează o atitudine stilistică iar acest aspect arată că relaţia nume-persoană este interpretată dinamic. În discursul public românesc, pe fondul suspendării graniţelor între expri-

[64] În *Povestea lui Harap-Alb*, Gerilă, numit şi *Buzilă* pentru că avea „nişte *buzoaie* groase şi dăbălăzate”, îşi foloseşte, la un moment dat „*buzişoarele* cele iscusite” pentru a răci casa încinsă în care Harap-Alb şi ai săi urmau să înnopteze. Comicul dezvoltat prin co-prezenţa textuală a augmentativului *buzoaie* şi a diminutivului *buzişoare*, ambele denumind aceeaşi realitate, demonstrează că efectele stilistice îşi au originea atât în posibilităţile asociative ale unităţilor limbii cât şi în distribuţia sintagmatică a acestora.

[65] Pentru consideraţii privind randamentul onomastic al celor două nume, v. Tomescu, pp. 97-8.

[66] Domnița Tomescu, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All Educaţional, Bucureşti, 1998, p. 133.

[67] Potenţialul expresiv al libertăţilor şi restricţiilor asociative între numele proprii şi derivative este intens exploatat de toţi marii creatori de literatură română, Alecsandri, Caragiale, Rebreanu ş.a.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

marea informală, specifică comunicării în spațiul privat şi exprimarea formală, definitorie pentru comunicarea în spațiul public, atacul la persoană se manifestă şi prin folosirea unor *hipocoristice peiorative*, care îndeplinesc multiple roluri pragmatice şi expresive: încălcarea maximelor politeții (Leech 1983), plasarea propriei imagini într-o lumină favorabilă concomitent cu discreditarea imaginii celuilalt, fie un preopinent, fie persoana „obiect" al comunicării verbale, ironizarea, ridiculizarea, caricaturizarea, defăimarea, stigmatizarea, prin insultă[68], a interlocutorului ori a unui terț.

Considerate în afara unui context, formele hipocoristice nu sunt purtătoare de conotații peiorative. Valoarea stilistică negativă este dezvoltată contextual, rezultând perechi onomastice de tipul *formă hipocoristică – nume de familie* prin care se amplifică „distanța" expresivă între formele informale şi cele formale de adresare: (*Nea*) *Nelu*[69] Iliescu < Ion Iliescu; *Leana*[70], *Lenuța*, *Nuți* Udrea[71] < Elena Udrea etc. În alte contexte, forma *hipocoristică* este dislocată de numele de familie tocmai pentru a reliefa, prin conjugarea cu alte mecanisme de caracterizare depreciativă, cum ar fi atribuirea de calificative depreciative, calambururi generate prin prescurtare, recursul la elemente idiomatice, amploarea atacului la persoană: *Milică*[72] < Emil (Constantinescu). Funcția centrală a hipocoristicelor, aceea de a evidenția prețuirea pe care cineva o poartă altcuiva apare mai rar în înregistrările publice ale discursului parlamentar, caracterul sporadic al ocurențelor reprezentând un argument în sprijinul ideii că

[68] Exemple de insultă dezvoltate prin paronomază onomastică pot fi întâlnite în unele secvențe de discurs parlamentar, în care senzația de delir verbal este dată de excesul cumulativ dezvoltat prin enumerație: „Dacă noua clasă la care lucrează de zor Preşedintele cu ciracii lui şi cu intelectualii corupți şi nevertebrați de teapa lui *Pramatievici*, *Liicheanu* ori *Cretilin Avramescu* (subl. n.) şi odioasa lui soție, neam procopsit. Gata, se va termina definitiv cu neşantajabilii şi cu sărăntocii fără spirit de inițiativă la furat şi la combinații mafiote. *Vor triumfa deplin sforarii, buticarii, borduriştii, asfaltatorii, traficanții de energie şi toți şmecherii, gunoierii pe bani publici, aviarii şi toți şmenarii, cocotele şi marionetele din societatea servilă* (subl. n.)", Costache Mircea, PRM, Şedința Camerei Deputaților din 26 iunie 2007.

[69] „Geoană, *nea Nelu*, Diaconescu, Ponta, într-un cuvânt băieți din P.S.D. Ei se uită foarte trişti cum coboară în sondaje. Partidul coboară. Liderul coboară. Singur, *nea Nelu Iliescu* (subl. n.) a rămas încremenit la 45. De ani, desigur. Pentru noi asta ar însemna o întoarcere în comunism. Iliescu este acolo, neclintit. În comunism", Iulian Gabriel Bîrsan, PD, Şedința Camerei Deputaților din 13 februarie 2007.

[70] „S-a trecut imediat, în numele interesului general (vezi doamne!!) la «împărțirea zonelor de influență» şi la găsirea unor piețe de desfacere şi penetrare pentru Mona Iacob-Ridzi şi *Leana Udrea* (subl. n.), după principiul: un minister ție, unul mie, o agenție mie, alta ție şi tot aşa până la cel mai lipsit de importanță post de bugetar dintr-un colț de țară rupt de lume", Prof. univ. dr. (!) Grigore Dondroe, „Mariajul PDL + PSD bântuit de divorț", Gorjeanul, 18 august 2009, gorjeanul.ro.

[71] „Bineînțeles că cel mai de încredere cetățean al României este Băse, omul care nu se încurcă printre fleacuri şi, mai tare ca David Copperfield, a evaporat Flota României, după care circulă din cârciumă în cârciumă cu o ceată de țucălari după el şi-şi cheltuie şi bruma de agoniseală pe care a adunat-o. Deşi nu pentru asta l-au votat românii. Şi nici pentru *Nuți Udrea* (subl. n.), analista politicii prezidențiale", Daniela Buruiană Aprodu, PRM, Şedința Camerei Deputaților din 19 septembrie 2006.

[72] „Astfel, *dom' Milică* (subl. n.), fostul preş. cu țăcălie al României, actualmente tot preş., în ograda unei minuscule formațiuni politice, de-i mai zice şi «Acțiunea Populară», visează la ziua când ar putea ajunge din nou pe cai mari", Petre Posea, PSD, Şedința Camerei Deputaților din 17 februarie 2004.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

formele antroponimice respective sunt strâns legate de comunicarea privată: *Cati*[73] < Ecaterina (Andronescu).

În presa actuală, recursul la hipocoristice este, în unele situaţii de comunicare, favorizat de căutarea efectelor caricaturale[74]. În discursul public, mai ales în comunicarea prin intermediul internetului, asumarea familiarităţii faţă de cititor permite configurarea unei perspective ironice din unghiul căreia este evaluat realul[75]. Familiaritatea, simulată, desigur, în raport cu persoana „obiect" al comunicării verbale permite recursul la diverse forme hipocoristice, ale căror valori peiorative se actualizează contextual: *Lena* (Basescu), *Cris* (Diaconescu), *Adi* (Năstase), *Vic*, *Vicky* (Ponta).

„Decupajul" hipocoristic prezintă interes pentru că atrage atenţia asupra unui alt aspect, înrudit cu acesta, *trunchierea numelor de persoană*. Numărul şi frecvenţa numelor trunchiate sugerează că aceasta este o tendinţă antroponimică dominantă, manifestată în discursul public românesc ca urmare a interesului vorbitorilor de limbă română (cei tineri, în special) faţă de segmentările antroponimice specifice adresării familiare în spaţiul cultural anglo-american. Această modă onomastică pusă în acţiune în cercurile de adolescenţi accentuează apartenenţa la un grup, mecanismul având, aşadar, funcţii afective şi sociale. Totodată, moda se suprapune peste un procedeu onomastic mai vechi: formarea de porecle prin prescurtări ale numelui de familie şi ale prenumelui[76]. Trunchierea poate afecta şi prenumele şi numele de familie, procedeul extinzându-se nu doar la clasa numelor purtate de oamenii politici [*Băse*[77] < Băsescu; *Opre* < Oprescu; *Stolo* < Stolojan; *Tări* < Tăriceanu; *Vanghe* < Vanghelie etc.], ci şi la cea a numelor unor persoane din lumea mondenă [*Iri* < Irinel (Columbeanu); *Moni*[78] < Monica (Columbeanu); *Bahmu*[79] < Bahmuţeanu; *Bote* < Botezatu; *Zăvo*[80] < Zăvoranu etc.] sau din lumea sportivă [*Lăcă* < Lăcătuş; *Luci*[81] < Lucian (Bute); *Piţi* < Piţurcă etc.].

În ciuda succesului de care se bucură mecanismul, coloratura stilistică de sorginte infantilă este evidentă. Deformarea onomastică transformă purtătorii numelor

[73] „De la microfonul Camerei, doresc să-mi exprim nemulţumirea faţă de colegul nostru de la PNL, deputatul Fenechiu, care, prin atitudinea lui, astăzi a jignit nu doar pe *Cati Andronescu* (subl. n.), ci toate femeile din Parlament şi, în general, femeile din România", Aurelia Vasile, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 29 septembrie 2008.

[74] „*Nuţi Udrea* + *Sile Blaga* (subl. n.) = lovele pentru un consilier de la Dezvoltare şi Turism", 16 aprilie 2010, kamikazeonline.ro.

[75] „Voda Basescu ne spune cu subiect si predicat cum ca un «intelectual cu viziune»; precum Theo Baconschi ar fi un posibil candidat la prezidentiale, alaturi de Preda si... Livache", diaconescumarius. wordpress.com, 18 octombrie 2010.

[76] Vasile Goran, „Implicaţiile stilistice ale poreclelor la copii" în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică,* vol. IV, Cluj-Napoca, 1987, pp. 92-3.

[77] „Revoluţia portocalie s-a încheiat. A fost înăbuşită chiar de marile erori ale celor care au inventat-o în 2004, cu lacrimi de telenovelă vărsate de *Băse'* pe umerii lui *Stolo*" (Vlad Gabriel Hogea, PC, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 17 iunie 2008).

[78] „Moni, atac la blonda lui Bote", Alina Erimia, 20 ianuarie 2010, click.ro.

[79] „*Bahmu* despre *Prigo*: De zgarcit ce e, isi face concediul in spital", 07.08.2010, ziuaveche.ro.

[80] „Motanul lui *Zăvo* are parapsiholog", Ana Maria Păsat, 23 octombrie 2010, libertatea.ro.

[81] „*Luci Bute* si-a pastrat Centura de Campion Mondial pusa pentru a 4-a oara in joc in revansa acordata lui Librado Andrade ce s-a desfasurat azi dimineata la Quebec" („Mister KO şi-a păstrat centura mondială", 29 noiembrie 2009, casino-magazine.ro.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

în „personaje" a căror caracterizare se realizează prin nume, în „imagini" fabricate de jurnaliştii dornici de senzaţional ieftin şi facil, aceasta fiind, în esenţă, una din judecăţile la care se poate ajunge dacă se analizează fenomenul deformărilor antroponimice în discursul public actual.

Un procedeu de deformare antroponimică mai rar întâlnit este *siglarea numelor de persoane*. Am evitat să considerăm că trunchierea şi siglarea pot fi incluse în aceeaşi clasă de mijloace formative, având conştiinţa că siglarea, procedeu foarte răspândit de prescurtare[82]. (Stoichiţoiu Ichim 2006: 119-229), are alte implicaţii decât „decuparea" parţială a numelui, una dintre aceste implicaţii fiind aceea că, prin siglare, adică prin păstrarea convenţională a unor componente sonore (iniţiale) din structura numelui se camuflează funcţia esenţială a numelor de persoane, adică funcţia de individualizare, restrânsă la o funcţie denominativ-distinctivă. Raritatea siglării numelui de persoană este probabil motivată de faptul că, în conştiinţa artizanilor deformărilor antroponimice, siglarea presupune o convenţionalizare denominativă prin care se „ascunde" obiectul supus numirii. Drept urmare, individul nu poate impune siglarea antroponimică fără co-participarea altor utilizatori. Totodată, trebuie arătat că siglarea este un procedeu efemer, a cărui durată de existenţă în discursul public este legată de existenţa referentului[83], iar acest aspect influenţează impactul acestui mijloc de deformare a numelor de persoane. În discursul parlamentar şi publicistic românesc actual pot fi întâlnite exemple relativ stabile: *EBA*[84] < E[lena] BA[sescu] sau *BVB*[85] < B[erceanu] - V[ideanu] - B[laga], dar şi efemeride ocazionale, de factură umoristică sau ironică: *BUBA*[86] < B[ăsescu] - U[drea] - B[oc] - A[nastase] sau *FFF*[87] < F[lutur] – F[alcă] – F[runzăverde].

„*Contaminarea*" numelor este chiar mai rară decât fenomenul siglării, însă potenţialul expresiv al acestui mijloc de agresare a numelui este cert. Contopirea prenumelui cu numele favorizează apariţia unor hibride în care umorul şi ironia se împletesc: *Crintonescu*[88] < Crin [An]tonescu; *Mirceoană* < Mirce[a] [Ge]oană; *Moniridzi* < Moni[ca] [Iacob] Ridzi.

[82] Adriana Stoichiţoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2006, p. 136.

[83] Stoichiţoiu Ichim, *Creativitate*, p. 121.

[84] „Cu toate că PD-L şi-a făcut campanie cu preşedintele, cu fata preşedintelui, cu premierul şi guvernul, a ieşit pe locul al doilea, şi acum domnii PD-L-işti se învârt în jurul cifrelor şi inventează o nouă formaţiune politică: PD-L+EBA", Valeriu Ştefan Zgonea, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 10 iunie 2009.

[85] „Băsescu numără zilele tripletei BVB", Liliana Ruse, Raul Florea, 7 iunie 2010, gandul.info.

[86] „PDL-ul a reformat BVB-ul până a făcut BUBA! Cu alte cuvinte, pedeliştii ne-au luat de pe cap pe capii Răducu, Adriean şi Vasilică şi ne-au procopsit cu cvartetul Băsescu-Udrea-Boc-Anastase", Vasile Popeangă, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 5 octombrie 2010.

[87] „După deja celebra tripletă BVB, cred că în cazul corupţiei din vămi putem denumi tripleta FFF ca fiind principala piesă de pe această tablă de şah. Cei trei F nu sunt nimeni alţii decât Flutur, Falcă şi Frunzăverde, şi deţin controlul numirilor politice din vămile româneşti cele mai importante ale României, pe unde contrabanda cu produse de tot felul este în floare", Cristian Buican, PNL, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 15 februarie 2011.

[88] „Ideea hocus-pocusului unor guvernanti care il stiu sa salveze o tara din criza este un tembelism in care numai *Mirceoana* si *Crintonescu* (subl. n.) pot crede", Nick N, 16.05.2010, lilick-auftakt.blogspot.com.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

Tehnici de agresare

Pe urmele lui Quintilian (1974), Grupul μ (1974) valorifică distincțiile privind cele patru categorii de transformări (*adiectio*, *detractio*, *immutatio*, *transmutatio*) pentru a propune o teorie generală a figurilor întemeiată pe operații retorice. Pe terenul cercetării româneşti, direcția de cercetare propusă de Dumistrăcel (2006) s-a concretizat, între altele, într-o monografie asupra fenomenelor de discurs repetat în textul jurnalistic. Constituirea şi reconfigurarea faptelor de limbă incluse în categoria discursului repetat sunt descrise din perspectiva operațiilor retorice identificate de Quintilian, analiza putând fi extinsă pentru a descrie şi tehnicile de agresarea a numelui.

Resursele agresării, adică ansamblul de mijloace lingvistice la care indivizii recurg pentru a deforma numelui cuiva, determină, în planul vorbirii, apariția unor creații efemere a căror pertinență pragmastilistică ține de context. Judecate ca elemente izolate, desprinse de vecinătățile în care se înscriu, asemenea creații reliefează doar mecanismul de constituire şi nu permit decât rareori, printr-un exercițiu de interpretare mai degrabă artificial, aflarea valorilor pragmatice şi expresive cu care ele sunt investite. Solidaritatea dintre faptele lingvistice şi vecinătățile care le orientează pertinența pragmastilistică ține de operațiile de selecție şi de combinare pe care individul le activează în procesul de deformare a numelor. Rezultatele acestui proces sunt construcțiile cu bază antroponimică prin care se pun în evidență acțiunea şi efectele celor patru tipuri de transformări identificate de Quintilian şi valorificate în cercetări mai vechi şi mai noi, din străinătate şi din țară.

Adăugarea este tehnica prin care unui nume sau unui prenume i se adaugă un alt element, fie derivativ, fie element de compunere, „barbarismul" (Quintilian, I, 5, 5 ş.u.) rezultat fiind utilizat cu intenții şi pentru efecte dintre cele mai diverse, ironia şi umorul fiind cele mai reprezentative valori pragmastilistice astfel conturate. De la prenumele *Crin*, prin adăugare, se obțin forme precum *Crinache*[89], *Crinişor*[90], *Crinuț*[91], *crinisme*[92], *crinofil*, etc. De la numele de familie *Udrea* se formează creații precum *Udrița*[93], *udrizare*[94], *udrist*[95], *udrită*[96] etc. În discurs, astfel de creații capătă grade diverse de autonomie față de bază, intensitatea efectului discursiv fiind proporțională cu „distanța" pragmastilistică între numele-bază şi forma deformată. De exemplu,

[89] „Amintiri despre „*Crinache*" (subl. n.), profu' de la şcoala din Niculițel", 29 octombrie 2009, catavencu.ro.

[90] „*Crinişor*, nu te-ai săturat să fii remorca lui *Victoraş* ?", Traian Tudorescu, 31.10.2010, giurgiu-news.ro.

[91] „Guvernul-marionetă din umbra dictatorului-păpuşar *Crinuț* (subl.n.)", Nicolae Bucur, 23.09.2010, curentul.ro.

[92] „Imi place ca in lipsa argumentelor o dati in geonisme, *crinisme* (subl. n.) si pontisme", hai_sictir, 11.02.2010, forum.realitatea.net.

[93] „*Udrita* (subl. n.) a primit cadou un minister reinfiintat (special for Nuti) asa ca sa aiba si ea o jucarie!", unu' prost, 04.04.2009, libertatea.ro.

[94] „România este penetrată de fenomene de becalizare, *udrizare* (subl. n.), vanghelizare", Dumitru Sârghie, „Tranziția românească-eterna TERRA-NOVA!", Linia Întâi, nr. 364, 15-21 ianuarie 2009, ziarul-liniaintai.ro.

[95] „Blagiştii, *Udriştii* (subl.n.) şi Bociştii", Lucius, 12 august 2008, telegrafonline.ro.

[96] „*udrita* (subl. n.), basescita si bocita (...) asta e tratamentul ideal pe timp de criza", Socola, 12 iunie 2010, telegrafonline.ro.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

derivarea cu afixe diminutivale permite conservarea unora din funcţiile inerente numelui propriu, astfel încât „depărtarea" de baza onomastică nu este foarte pronunţată iar efectul creat printr-o asemenea deformare are un grad relativ scăzut de intensitate expresivă. Dacă, însă, numele propriu este „obligat" să se comporte conform sistemului de opoziţii al substantivelor comune sau să intre în distribuţii sintagmatice specifice numelor comune, efectul expresiv va avea o intensitate a cărei forţă va fi pe măsura „depărtării" create prin „comunizarea numelui propriu"[97]. Din punct de vedere expresiv, creaţii de tipul *crinisme* sau *udrită* au pregnanţă mai mare decât formele *Crinache* sau *Udriţa*, acestea din urmă fiind mai mereu însoţite de calificative (peiorative) care potenţează identitatea stilistică a deformărilor antroponimice.

Prin *suprimare*, numele unei persoane este redus la o componentă considerată (fie de emiţător, fie de receptor, fie de amândoi) esenţială pentru a asigura eficienţa actului de agresiune. Astfel, reducerea numelui *Băsescu* la „nucleul" *Băse*[98] actualizează nu doar sugestia de familiaritate ci mecanismul discursiv care permite ridiculizarea imaginii publice a purtătorului. *Trunchierea*, *siglarea* şi „*contaminarea*" numelor de persoane reflectă, în calitate de mijloace formative, posibilităţile de care dispun vorbitorii de limbă română pentru a deforma, prin scurtare, numele. Suprimarea are un randament mult mai redus decât adăugarea, o dovadă a eficienţei formative a adăugării fiind apariţia de creaţii lexicale cu originea într-o deformare prin suprimare: (Theodor) *Stolojan* > *Stolo* > *stolojale*[99] (stolo + jale), *stolojalnic*[100] (stolo + jalnic) etc.

Substituirea permite constituirea şi, eventual, punerea în circulaţie a unor creaţii inedite, a căror identitate rezultă din înlocuirea unei componente antroponimice, baza onomastică sau derivativul, fie acestea segmentări întemeiate sau aleatorii, cu un alt element lingvistic, schimbarea având rolul de a transforma în implicit ceea ce numele redă în chip explicit. În cazurile extreme precum calomnia sau insulta, această tehnică de agresare este utilizată pentru capacitatea de a fixa o sugestie, o trimitere indirectă, o aluzie la purtătorul numelui deformat: *Liicheanu* < Liiceanu (prin schimbarea constituentului *Liice* cu un fals segment antroponimic format de la substantivul *lichea*); *Pramatievici* < *Patapievici* (prin înlocuirea componentei Patapie cu substantivul *pramatie*); *Moliceanu*[101], *Răzgândeanu*[102] < *Tăriceanu* (prin înlocuirea segmentului *Tări(c)* cu o baze formate de la adjectivul *moale*, respectiv verbul *a se răzgândi*) etc.

Permutarea este tehnica de agresare prin care două segmente antroponimice sunt încrucişate pentru a forma un hibrid onomastic capabil să transmită reacţia negativă, de neîncredere sau de respingere, pe care creatorul deformării o are faţă de

[97] Câmpeanu, *Substantivul*, 132.

[98] „Fraţi români, Rusia şi-a trimis masonul care să-l distrugă pe super *Băse* (subl. n.) cel grabnic vărsătoriu de sânge de oligarhi", Ionica Constanţa Popescu, PC, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 8 mai 2007.

[99] „Doina de *stolojale* (subl. n.)", Toni Grecu, 20 decembrie 2008, romanialibera.ro.

[100] „Imi vine in minte replica desteapta a lui Liviu Mihaiu fata de ticul *Stolojalnic* (subl. n.) de a folosi numele mic dupa cuvantul domn/doamna", gabriel baldovin, 02.09.2007, forum.realitatea.net.

[101] „De la *Moliceanu* (subl. n.) la Boc I-IV", Monica Iordache Apostol, 16 februarie 2011, jurnalul.ro.

[102] „Mă gândeam dacă are rost să mă refer şi eu la diverse porecle. Vă rog să mă ajutaţi, stimaţi colegi. Cum îi spuneţi dumneavoastră domnului Tăriceanu? Domnul Slăbiceanu, Moliceanu, cum îi mai spuneţi, *Răzgândeanu* (subl .n.)?", Victor Ponta, PSD, Şedinţa Comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului din 28 iunie 2006.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

purtătorul numelui. *Permutarea intranominală*, adică încrucişarea care afectează numele şi prenumele unei persoane se manifestă fie prin schimbarea iniţialei prenumelui cu iniţiala numelui de familie, ca în exemplele *Braian Tăsescu*[103] < Traian Băsescu, *Tadim Vudor*[104] < Vadim Tudor, fie prin transpunerea prenumelui în locul nucleului antroponimic din numele de familie şi viceversa: *Anton Crinescu*[105] < Crin Antonescu. *Permutarea internominală* implică numele a două persoane şi constă în încrucişarea prenumelui unui purtător cu numele de familie al celuilalt purtător: *Emil Băsescu*[106] < Emil [Boc] + [Traian] Băsescu; *Traian Boc*[107] < Traian [Băsescu] + [Emil] Boc.

Concluzii

Amploarea şi complexitatea agresării sunt condiţionate de notorietatea purtătorului numelui. Tehnicile de agresare a concordă cu întrebuinţarea altor mijloace denominative prin care se urmăreşte descalificarea unei persoane (ironizare, poreclire, atribuire de supranume peiorative). Agresarea se desfăşoară într-un cadru semiotic indus, provocat şi se manifestă ca reacţie de respingere a imaginii cuiva, aspect ce reliefează dimensiunea evaluativă a agresării. Ipoteza că deformarea antroponimică are ca finalitate „mutarea" numelui din clasa mărcilor de individualizare în clasa mărcilor de caracterizare este validată de dinamica actelor discursive în care fenomenul este prezent.

Creaţiile rezultate din procesul de agresare sînt efemere, ceea ce demonstrează că agresarea numelui trebuie pusă în legătură cu moda lingvistică.

Din perspectivă pragmastilistică, agresarea numelui este reprezentativă pentru a evalua: 1) pătrunderea elementelor de oralitate în comunicarea scrisă; 2) starea de spirit (cel mai adesea negativă) a agresorului (nemulţumire, iritare, indignare, supărare, ură); 3) atitudinea locutorului faţă de interlocutor şi faţă de obiectul comunicării (ironie, batjocură, umor, caricatură); 4) competenţa expresivă a vorbitorului şi gradul de „modelare" a politeţii/ impolitеţii faţă de nume şi de purtător, considerate ca „obiecte" ale comunicării; 5) cunoaşterea pe care cineva o are sau o capătă despre o anumită persoană (mai precis, despre imaginea acesteia).

În actul de vorbire, agresarea numelui îndeplineşte următoarele roluri discursive: a) *sugerează* înscrierea actului de comunicare verbală într-un anumit registru; b) *indică* percepţia individuală şi colectivă asupra unei persoane cu notorietate; c) *fixează*, prin deformare, relaţia între nume şi trăsăturile (reale sau imaginare) ale purtătorului numelui. Deformările sugerează că noua etichetă denominativă trebuie să se

[103] „presedintele jucator al tarii, *Braian Tasescu* (subl. n.), cauta cu disperare un inlocuitor pentru fostul Ministru al Sportului", radu, 06.07.2009, trombon.ro.

[104] „pâna ce *tadim vudor* (subl. n.) nu pleaca DEFINITIV din PRM sau PPRM sau PCRM sau cum l-o mai numi acest partid NU ARE NICI O SANSA!!!", arr, 01.06.2005, my-press.ro.

[105] „Sufixul -escu face parte din blazonul oricarui prezidentiabil al Romaniei din 1965 incoace, iar *Anton Crinescu* (subl. n.) intruneste aceasta minima conditie se pare", jabelino, 11 ianuarie 2011, voxpublica.realitatea.net.

[106] „Cine conduce Romania: Traian Boc sau *Emil Basescu*?", apropo.ro.

[107] „Guvernul «Traian Boc» nu are idei" (Horea-Dorin Uioreanu, PNL, Şedinţa Camerei Deputaţilor din 18 mai 2010) şi „Anca Boagiu i-a spus preşedintelui PD «Traian Boc»", 11 noiembrie 2006, Realitatea TV.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

potrivească trăsăturilor unui „personaj", prin suspendarea atributelor pe baza cărora purtătorul este unit, în conştiinţa celorlalţi, cu numele său.

Bibliografie:

Anderson, John M., *The Grammar of Names*, Oxford University Press, 2007.

Bally, Charles, *Traité de stylistique française*, ediţia a III-a, vol. I, Geneve, Librairie Georg & Co, S.A., Librairie C. Klincksieck, Paris, 1951.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Editura Nemira, Bucureşti, 2001.

Bloomfield, Leonard, *Language*, George Allen & Unwin Ltd, Londra, 1933 şi 1973.

Brown, Penelope, Levinson, Stephen C, *Politeness. Some universals in language usage*, University Press, Cambridge, 1978 şi 2004.

Câmpeanu, Eugen, *Substantivul. Studiu stilistic*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975.

Cesereanu, Ruxandra, *Imaginarul violent al românilor*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003.

Ciompec, Georgeta, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie şi diacronie*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

Dumistrăcel, Stelian, „Schimbarea şi „agresarea" numelui ca manifestări de *tabù* lingvistic" în *Limbaje şi comunicare*, Institutul European, Iaşi, 1995.

Dumistrăcel, Stelian, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2006.

Fontanier, Pierre, *Figurile limbajului*, ediţie în limba română de Antonia Constantinescu, Editura Univers, Bucureşti, 1977.

Goga, Nicolae, „Verbalizări antroponimice în limba română actuală şi reflexele lor denotativ-conotativ semantice" în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. IV, Cluj-Napoca, 1987.

Goran, Vasile, „Aspecte funcţionale ale poreclelor la copii" în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. III, Cluj-Napoca, 1982.

Goran, Vasile, „Implicaţiile stilistice ale poreclelor la copii" în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. IV, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1987.

Graur, Al., *Nume de persoane*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965.

Grupul µ, *Retorică generală*, ediţie în limba română de Antonia Constantinescu şi Ileana Littera, Editura Univers, Bucureşti, 1974.

Ibrăileanu, Garabet, *Scriitori români*, Editura Litera, Chişinău, 1998.

Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iaşi, 1999.

Kis, Emese, „Fundamente semiotice în delimitarea termenilor *poreclă*/*supranume*" în I. Pătruţ (coord.), *Studii de onomastică*, vol. I, Cluj-Napoca, 1976.

Leech, Geoffrey N., *Principles of Pragmatics*, Longman, Londra şi New York, 1983.

Lévi-strausS, Claude, *Antropologia structurală*, Editura Politică, Bucureşti, 1978.

Pascu, G., *Sufixele româneşti*, Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, 1916.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)

Pietreanu, Marica, „O cercetare de „socio-onomastică” aplicată la material românesc” în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. I, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1976.
Pietreanu, Marica, „Determinante onomastice apreciative în limbajul criticii şi istoriei literare” în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. III, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1982.
Piroska, Benedek, „Funcționarea numelui de familie în mediul rural” în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. II, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca , 1981.
Quintilian, *Arta oratorică*, Editura Minerva, Bucureşti, 1974.
Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universității, Bucureşti, 2006.
Tomescu, Domnița, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All Educațional, Bucureşti, 1998.
Tomescu, Domnița, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2001.
Ungureanu, V.M., „Contribuții la studiul „terapeuticii” prin onomastică la români”, în I. Pătruț (coord.), *Studii de onomastică*, vol. IV, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1987.
Uritescu, Dorin N., *De la chioşcari la vesternizare*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993.
Vianu, Tudor, *Studii de stilistică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968.
Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității, Bucureşti, 2001.
Zafiu, Rodica, *Limbaj şi politică*, Editura Universității, Bucureşti, 2007.

BDD-V314 © 2011 Institutul European
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:15:11 UTC)